

Coordonatorii colecției DIALOG XXI:

Nicolae BUSUIOC

Grigore ILISEI

Lucian VASILIU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**ȘERBAN, ROBERT****Urme pe două secole: Robert Șerban în dialog cu
Ion Șerban Drincea / Robert Șerban. - Iași: Junimea, 2024**

ISBN 978-973-37-2816-0

821.135.1.09

008

Redactor: Frăguța ZAHARIA

Tehnoredactor: Cornel DULCEANU

Coperta: Ionuț BROȘTIANU

Editura JUNIMEA,

Bulevardul Carol I

Parcul Copou, Iași

700 506

C. P. 85, Oficiul Poștal nr. 1, Iași

e mail: edjunimea@gmail.comrevistascriptor@gmail.com

Telefon: 0232 705 837

© Robert ȘERBAN

© Editura JUNIMEA, IAȘI – ROMÂNIA

Urme pe două secole

Robert ȘERBAN

în dialog cu

Ion ȘERBAN DRINCEA

Editura JUNIMEA

2024

Robert ȘERBAN

Cuvânt înainte

Nu orice om e dispus să-ți răspundă la întrebări ori să-ți dea un interviu, oricât ai fi tu de curios. Cei mai mulți semeni de-ai noștri, când văd un microfon, un reportofon sau o cameră de filmat, întorc spatele ori întind mâna ca să acopere instrumentul iscoditor. Așa că mai bine îi convingi înainte de a te lovi de refuz. Cum? Nu există o rețetă, nu întotdeauna vorba bună are efect, nici „te rog eu” nu e general funcționabil, dar, mărturisesc, de-a lungul timpului mie mi-a reușit, nu de puține ori, cu un truism rostit pe ton serios, la limita dramaticului: „Dacă nu spui tu, nimeni altcineva n-o va face la fel”. Uite că a ținut și de data asta, chiar cu taică-meu.

Dar de ce un interviu cu propriul tată? Fiindcă am considerat că povestea sa iese din registrul intim, restrâns, familial, fiind compusă din mărturii despre Al Doilea Război Mondial, pe care le-a auzit de la tatăl său (bunicul meu a fost militar pe frontul rusesc și apoi, din 1944 până în 1948, prizonier la sovietici), despre îndoctrinarea și propaganda comunistă în școli (spre care mulți copii de la sat erau nevoiți să meargă pe jos kilometri), adeziunea, mai de voie, mai de nevoie, la noul regim politic instaurat după '45, entuziasmul patriotic și lozincard, viața dificilă de la țară, colectivizarea forțată, industrializarea hei-rupistă,

proletcultismul, viața dintr-un oraș de provincie, care își căuta, sub ochii vigilenți ai Partidului Comunist Român, identitatea, cenaclurile și cercurile literare, munca de pe șantiere și din fabrici, presa din perioada anilor 1970-2000, viața de după căderea comunismului, în decembrie 1989, capitalismul românesc și multe altele.

Personajul principal al acestei cărți, Ion Șerban Drincea, e un om ce și-a petrecut primii ani ai copilăriei fără tată, pe următorii în casa unchiului, și care, apoi, la 17 ani, a plecat din satul natal, Drincea – nu dintr-un spirit adolescentin de aventură, ci constrâns de situația financiară precară a părinților săi, doi țărani din Mehedinți, cărora comuniștii le-au luat și bruma de pământ moștenită –, și care a căutat să-și construiască viața pe coordonatele pasiunii sale pentru citit și scris, pe care a păstrat-o până astăzi, la 82 de ani. De la el am moștenit această dublă pasiune ce e, în fond, *motorul* dialogului nostru.

Am alternat întrebările deschise cu cele punctuale ca să aflu o serie de informații care l-ar interesa și pe cititor, nu doar pe fiu, dar am păstrat și detaliile familiale ale unor răspunsuri pentru a nu altera mărturisirea.

Cartea conține, la final, câteva fotografii în care apare, la diferite vârste și în diferite contexte, interlocutorul meu, și care conturează urmele sale de pe cele două secole.

Robert ȘERBAN: *Care e prima amintire pe care o ai din copilărie, tata?*

Ion ȘERBAN DRINCEA: Prima amintire este aceea când am văzut cerul, cu întrebările mele de ființă vie, pomenindu-mă în alt univers față de cel în care am locuit în burta mamei. Cred în această amintire, conștientizând-o mai târziu, când am început să înțeleg ce-i cu mine, să deslușesc întinderea imensității albastre, cu învolburări de umbre brăzdate de lumini imense, aruncate peste întrebarea mea: de ce curge cerul în șuvoaie de apă peste noi? O altă amintire e când am înțeles că nu am tată. Am deschis ochii „pe” bunicul meu, căruia îi spuneam tata. Adevăratul tată era plecat, asta am aflat de la mama când am început să înțeleg sensul vorbelor. Era departe, la război. Nu prea știam ce înseamnă război și de ce tata e dus acolo. Simțeam că unde se afla el era ceva rău, mai ales când îl auzeam pe bunicul meu zicând: „Of, Doamne, când o să vină Mărin acasă, de bucurie o să tai boul de la jug”. De fapt, prima mea amintire se coagulează în mai multe amintiri despre tata. Mai adaug în nodul primei amintiri încă un episod. Cred că aveam vreo trei ani când Florea lui Golfan, omul primăriei din Drincea (pe atunci, la Drincea, satul meu natal, exista primărie), care anunța știrile bătând toba în sat, mă ducea la telefonul primăriei ca să vorbesc cu tata. Telefonul era fixat pe un perete și, ca să ajung la el, mă urca pe un taburet, puneam receptorul la ureche, iar Florea lui Golfan învârtea manivela telefonului, mimând că îmi face legătura, zicându-mi: „Hai, vorbește, tac-tu-i la telefon!”

Amăgindu-mă, crezând că tata mă aude, spuneam: „Alo, tata, unde ești, când vii acasă? Vino repede, te așteptăm!” Eram îndrăgît de acel om care mereu mă lua cu el în primărie, să vorbesc cu tata la telefon.

Părinții ți-au fost foarte tineri. Din ce fel de familie veneau?

Nu cunosc un arbore genealogic prea bogat al familiei noastre. Îmi pare rău că nu am avut în vedere să aflu mai multe amănunte despre asta de la părinții mei sau de la rude apropiate, care, probabil, aveau informații exacte. Tata amintea adesea despre bunica sa, pe care o chema Stanca, ce a ajuns la peste 90 de ani. Ei bine, Stanca spunea, după cum reținuse tata, că familia ei a fost printre cele care au întemeiat Drincea. Ea avea șase ani și mergea în urma carului când tatăl său, Butură, s-a mutat cu familia de la Săliște, în noua locație, care a devenit satul Drincea. Săliște era denumirea spațiului unde locuiau mai multe familii, aflat la circa doi kilometri de Drincea, iar mai târziu a fost loc de pășune pentru animale, cu numele de Mișoiu. Despre bunica tatei nu am amănunte. Butură a avut ca urmași doi băieți, pe Titi și Petre, bunicul meu, răsfățându-l cu numele Băluță, și o fată căreia îi spuneau Țaica, măritată în satul Prisăceaua, la circa 10 kilometri de Drincea. Bunicul meu a fost căsătorit cu Mița, care a murit pe la 40 de ani. Nu am cunoscut-o. Băluță (Petre) și Mița i-au avut urmași pe Ioana, Alexandru, Elena, Dumitru, decedat la vârsta de 17 ani, de malarie, pe Marin, tatăl meu. Din ce știu, aici sfârșesc crengile arborelui genealogic pe linie paternă. Mama mea venea, pe linie paternă, din neamul Danilescu. Nu și-a cunoscut tatăl, care a murit când era mică. Mama sa, Maria, a rămas văduvă până la moarte, întreținându-și cu greu cei patru copii: mama mea (Ana), Florica, Ion, Costel. Greu îi era să muncească și cele 20 de pogoane de pământ. Bunicul mamei mele, pe linie maternă, se numea Mantă,

și se ocupa de agricultură și de comercializarea produselor agricole, prin piața de la Turnu Severin.

Când te-ai născut, România era deja de un an în război, alături de Germania. Când ți-a fost încorporat tatăl?

M-am născut la 21 septembrie 1942. La două luni de la nașterea mea, tata a fost încorporat la unitatea militară de vânători de munte din Hațeg. După perioada de instrucție, a fost trimis pe front, cu gradul de sergent. Din câte am reținut de la el, a luptat pe frontul din zona Sevastopolului, în Rusia.

Bunicul a căzut prizonier în 1944, iar timp de un an nu s-a știut nimic despre el, fiind dat dispărut. Îți amintești care era atmosfera în familie, mai ales că, la un moment dat, s-a auzit că e mort și i s-a făcut și pomană?

Nu împlinisem doi ani când tata a fost luat prizonier. După cum povestea chiar el, asta s-a întâmplat când trupele rusești ajunseseră în România și armata română trecuse deja de partea lor. Unitatea din care făcea parte, alături de trupele germane, fusese încercuită pe malul Mării Azov, la Strâmtoarea Kerci. Toți ofițerii fugiseră, mai rămăsese cu trupele românești doar un maior. A fost dezastru atunci, spunea tata. Li s-a ordonat să se dezarmeze, făcând grămadă armamentul din dotare, în timp ce aviația americană – pentru că, în final, armata rusă a fost sprijinită de Statele Unite – bombarda fără întrerupere zona unde se aflau. Imaginează-ți ce era acolo! Nu aveau nicio posibilitate de apărare, se îngrămădiseră pe malul mării, și bombeze cădeau fără întrerupere. „A fost o minune că am scăpat cu viață”, spunea tata. Mulți români au pierit sub tirul bombelor. O parte dintre cei vii s-au imbarcat pe diverse nave și au plecat spre România. Unele au ajuns în țară, altele au fost scufundate de bombe. Urma ca tata,

împreună cu o parte dintre camarazii săi, să urce pe un vas, dar grupul de militari în care se afla nu a mai fost lăsat, fiindcă puntea era supraîncărcată.

Vasul a pornit în larg, dar nu s-a îndepărtat prea mult de mal și a fost scufundat de bombele aruncate peste el. Nemții, povestea tata, s-au sinucis în masă, îngroziți că ar putea să cadă pe mâna rușilor. Malurile de coastă fiind foarte înalte, se îngrămădeau în diverse mijloace auto, le îndreptau în viteză spre mare și cădeau de sus, în valuri. Care nu reușeau să se urcă în acele mașini, se puneau câte doi, față în față și, la un semnal, se împușcau unul pe altul.

În final, s-au oprit bombardamentele, iar toți cei rămași în viață, în zona Kerchi, au fost luați prizonieri și duși în lagărele de muncă. Tata a fost repartizat într-un lagăr de la minele de cărbuni din Donbas. După cum spunea, a fost un calvar până a ajuns acolo. Toți militarii, în regim de prizonieri, au fost încolonați și au mers pe jos zile în șir, până au ajuns la destinație, lipsiți de apă și de mâncare. În drumul lor spre Donbas, erau supuși tirurilor de partizani ruși care trăgeau la nimereală în ei. Mulți prizonieri cădeau grămadă unii peste alții, împușcați. „Am scăpat cu viață și de această dată, spunea tata, îmi treceau gloanțele pe la ureche, lăsându-i fără viață pe unii prizonieri aflați chiar lângă mine. Care nu mureau imediat, fiind răniți, erau împușcați de militarii ruși ce ne însoțeau și lăsați acolo”.

Ajuns în Donbas, tata a fost repartizat într-un lagăr ai cărui prizonieri aveau sarcina să desfunde minele de cărbuni inundate în timpul războiului și, apoi, să le exploateze. Tata putea să scape din prizonierat dacă se înrola în Divizia „Tudor Vladimirescu”, înființată la ordinul rușilor. O parte dintre prizonieri a acceptat înrolarea, dar taică-meu a optat să rămână acolo și nu să fie trimis să lupte alături de ruși.

Își amintea că, în lagărul unde se afla, a venit Ana Pauker, care îndemna prizonierii să facă parte din „Tudor Vladimirescu”. Tata a fost prizonierul rușilor până în 1949. Din momentul în care a căzut în mâinile lor, a fost dat dispărut. Vestea a căzut ca un trăsnet peste familia noastră. Devenisem copilul orfan de tată, mama era foarte tânără, văduvă, iar bunicul meu a căzut în depresie, fiind într-o permanentă întristare. Măcinat de gândul că nu mai știa nimic despre fiul său, s-a îmbolnăvit, găsindu-și sfârșitul într-un accident vascular cerebral. Așadar, nu aveam nici tată, nici bunic, doar pe mama, în dăruirea ei să fiu ocrotit de greutățile vieții din perioada aceea bântuită de război. Moartea bunicului mi-a tulburat adânc sufletul, lăsând urme până acum. În amintirea aceluia episod, am scris un poem pe care l-am publicat în volumul *Alfabetocrația gândului* și care se intitulează *Moartea cu barda*:

*Iarăși mi-am adus aminte de bunicul meu
când l-a lovit moartea cu barda la tâmplă
așa spunea el împleticindu-și limba
pe pragul casei enervat de durere
mirat că a venit la el fără coasă
probabil că tiranei i-a fost teamă
că îi smulge coasa din mâini
știindu-l cosașul câmpiilor cu fânețe
să se laude în sat
că moartea nu mai are nicio putere*

*poate că bunicul îi lua și barda
dar a fost lovit hoțeste pe la spate
în timp ce își făcea cruce
înainte de venirea la masă
cu multă rugă în lumina ochilor*

*trimisă spre fiul său
din lagărele durerii
să nu moară până îi va spăla picioarele
de colbul drumului spre casă*

Când ați primit semn că tatăl ți-era în viață?

Războiul se încheiase, dar urmările lui bântuiau din plin România, cea înfrățită cu URSS. O parte dintre prizonierii lagăru-lui unde era tata erau încă ținuți la munci grele. Se pare că, la intervenția Crucii Roșii, rușii au fost nevoiți să dea publicității numele celor care erau prizonieri în diferite lagăre. Așa a apărut, într-un ziar, lista cu prizonierii din Donbas, în care era trecut și numele tatei, Șerban Marin. Lista a fost văzută de o rudă mai îndepărtată, Ion Voicu, din Drincea, în timp ce se afla în Turnu Severin. Când s-a întors acasă, a anunțat-o pe mama că bărbatul ei trăiește, că e prizonier și că i-a văzut numele în lista respectivă. Vestea a venit ca o minune. Răspunsul mamei a fost ploaia lacrimilor de bucurie, bucurie ce a mișcat sufletele tuturor rudelor și chiar a mai multor oameni din satul nostru, care cunoșteau situația grea a familiei noastre. Acum problema se punea că dacă tata se află în lagăr, prizonier, mai poate veni acasă?

A trimis vreo scrisoare? Ce știați despre el?

În sufletele noastre licărea speranța revenirii tatei. Peste câțva timp, speranța s-a amplificat odată cu primirea unei cărți poștale prin care ne anunța că e sănătos și se va întoarce. În aceeași carte poștală, care avea un regim special, mama a scris câteva rânduri și a trimis-o înapoi, pe numele tatei, în lagărul din Donbas.

Mai târziu, mama a primit o altă carte poștală, tata cerându-i să-i trimită o poză cu mine. În loc de textul pe care trebuia să-l scrie ca răspuns, a cusut cu ață, pe locul acela din cartea poștală, o

fotografie cu mine, îndeplinindu-i dorința. Alte amănunte nu știau despre el, doar că trăiește și e sănătos, după cum ne scrisese prima dată. Probabil că nu putea scrie mai multe, totul fiind cenzurat. Mama și rudele noastre erau într-o permanentă așteptare. De când i-a fost trimisă fotografia mea, nu s-a mai știut nimic despre el.

S-a întors din prizonierat când aveai 7 ani.

Venirea tatei acasă m-a marcat atât de mult, încât acel episod s-a încrustat în ființa mea. A fost ca o revelație, eram destul de mare încât să-i înțeleg importanța. Era o zi frumoasă de vară. Mama, împreună cu niște rude, urma să aducă acasă fânul cosit de la livadă. Înjugaseră boii la car și, la un moment dat, apare o vecină la poartă, strigând în gura mare: „Anăăă, mă, Ană, măăă, Anăăăă, veni Mărin, îl văzui eu, e la poartă la Corcodel, vorbește acolo cu oamenii!”. Mama, auzind vestea, mi-a zis să stau înaintea boilor înjugați, ca să nu plece cu carul prin curte, apoi a luat-o la fugă pe uliță, spre familia lui Corcodel. Nu peste mult timp, tata a intrat în curte încadrat de Costică al lui Nică, un vecin de-al nostru, ce avea o mână pusă peste umărul tati, și de mama suspinând de bucurie. Au trecut cu toții pe lângă mine, care stăteam nemișcat înaintea boilor, cuprins de mirare. La un moment dat, am auzit-o pe mama spunând: „Mărine, îl văzuși pe copilul tău, uite-l, stă înaintea boilor, ăla e!”. Tata a venit la mine, m-a luat în brațe udându-mi capul cu lacrimi. Rețin că trupul mi-a fost străfulgerat de o bucurie specială. Apoi, tata s-a îndreptat ținându-mă de mână spre ranița pe care o avusese în spate, lăsată pe un scaun. A scos din ea o franzelă pe care mi-a dat-o ca pe un dar. M-am bucurat de el, cu îndemnul tatei să mănânc.

Curtea noastră se umpluse de oameni veniți să-l vadă pe tata. Era îmbrăcat într-o salopetă gri și încălțat în pâslari,